

Socialno podjetništvo – priložnost za naše podeželje

Kako lahko koristijo dobre prakse socialnega podjetništva v Avstriji in zakaj država vse bolj podpira tovrstne podjetniške rešitve.

Zelo na kratko bi lahko socialno podjetništvo opredelili kot opravljanje »družbenokoristnih« dejavnosti, ki niso toliko zanimive za klasična podjetja oz. podjetnike, ker ne prinašajo toliko dobička, kot bi ga lastniki teh podjetij želeli, ampak ustvarjajo proizvode in storitve, ki so pomembni z vidika družbe in predstavljajo tržen odgovor na reševanje socialnih, okoljskih, lokalnih in drugih problemov, katerih rešitve pa navadno niso zelo dobičkonosne (socialna podjetja tipa A). Socialno podjetništvo je tudi zaposlovanje takih oseb, ki so težje zaposljive oz., kot jih zakon imenuje, ranljive skupine ljudi na trgu dela (socialna podjetja tipa B). Pri socialnih podjetjih tipa B ni omejitve glede dejavnosti, kar pomeni, da lahko opravljajo katerokoli registrirano dejavnost. V Sloveniji ni prepovedano naključju oziroma osebni presoji, katere so take dejavnosti, ki jih lahko opravljajo socialna podjetja tipa A ali pa težje zaposljive osebe, ki jih zaposlujejo socialna podjetja tipa B, ker to jasno opredeljuje Zakon o socialnem podjetništvu, ki je začel veljati v letu 2012, dejavnosti socialnega podjetništva pa so podrobneje opredeljene v Uredbi o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva. V primeru, da podjetje opravlja take dejavnosti, ki sodijo med socialno podjetniške in poleg tega trajno zaposluje tudi ranljive osebe, se podjetnik sam odloči, kateri tip

podjetja bo ustanovil (tip A ali tip B). **Pomembno je, da socialna podjetja zaslužijo svoj prihodek (tudi) s prodajo svojih proizvodov ali storitev na trgu**, kar jih ločuje od organizacij, ki se financirajo v večini iz javnih sredstev, subvencij, donacij, članarin ali drugih prispevkov, ki jim jih za njihovo delovanje nameni država, druga podjetja ali posamezniki. V krizi je teh sredstev vedno manj, zato so te organizacije vedno bolj prisiljene delovati na trgu. Glavni namen

Na kmetiji Steiner imajo certifikat za pedagoško terapevtsko socialno delo na kmetiji.

socialnega podjetja ni ustvarjanje maksimalnega dobička oz. presežka prihodkov nad odhodki, je pa seveda zaželeno, da ga ustvari oz. posluje vsaj s pozitivno »nulo«, ker dolgoročno tudi socialno podjetje z izgubo ne more poslovati. Ustvarjeni dobiček ne pripada lastnikom podjetja, temveč se nameni za širitev obstoječe dejavnosti, povečanje premoženja socialnega podjetja,

ohranjanje in povečevanje števila delovnih mest, izobraževanje delavcev in prostovoljcev, razvoj drugih dejavnosti socialnega podjetništva in podobno. Pa še dve informaciji sta izredno pomembni za razumevanje socialnega podjetništva: status socialnega podjetja lahko pridobi le nepridobitna pravna oseba (kar pomeni, da ne more biti socialno podjetje samostojni podjetnik ali dopolnilna dejavnost na kmetiji) in socialno podjetje mora delovati v skladu z načeli

kmetijah) ali povezujejo kmetije pri trženju njihovih pridelkov in izdelkov. Je pa seveda še mnogo možnosti za druge dejavnosti socialnega podjetništva, ki so do sedaj še docela neizkoriščene.

In prav zato smo se svetovalci iz Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in kmetijsko-gozdarskih zavodov, ki delujemo na področju socialnega podjetništva in razvoja podeželja, odločili, da pogledamo, kako in kaj »se grejo« socialno podjetništvo naši sosedje Avstrijci.

SOCIALNO PODJETNIŠTVO PO AVSTRIJSKO

V Avstriji se glede pogojev kmetovanja prav tako kot pri nas ne cedita med in mleko; mnogo kmetij je visokogorskih – v večini gre za manjše, družinske kmetije, ki imajo omejene možnosti pridelave, kmetije, ki so v nižinskih delih pa imajo zaradi razvite industrije veliko okoljskih problemov. Je pa tako, da Avstrija kmete podpira in teži k čim večji samooskrbi, ker želijo biti čim manj odvisni od uvoza hrane in energije, ker se zavedajo, da so to strateško pomembne surovine. Hkrati podpirajo tudi razvoj dodatnih dejavnosti na kmetijah ter povezovanje in sodelovanje kmetij. V povezavi s tem se na kmetijah razvija tudi socialno podjetništvo, pri katerem pa je pomembna razlika v primerjavi z nami, da oni na tem področju nimajo sprejetega

zakona, temveč socialno podjetništvo presojajo z vidika ciljev, družbenih učinkov oz. socialno podjetniških inovacij. Tako so v Avstriji našli nekaj manj kot 300 socialnih podjetij z naslednjo strukturo: 37 % družtev, 23 % gospodarskih družb in 17 % samostojnih podjetnikov, ostali pa niso niti registrirani v katerikoli obliki ali delajo v lastni režiji (podatek velja za celotno socialno podjetništvo in ne samo tisto na kmetijah in podeželju).

Prvi postanek na naši poti je bil na ekološki visokogorski kmetiji, ki se nahaja na sončni planoti v naravnem parku Grebenzen v osrčju Štajerske in jo vodi družina Plank. Imajo okrog 20 ha kmetijskih površin in prav toliko gozda ter redijo 16 krav molznic. Z oddajo mleka ne bi mogli preživeti, zato je njihova glavna dejavnost oddaja apartmajev bolje situiranim družinam z majhnimi otroki. Družinam nudijo nepozabno doživetje na njihovem dopustu – tako za otroke kot tudi počitek in oddih za njihove starše. Kar 70 % zadovoljnih gostov se na kmetijo vrača. Čeprav gostom ne nudijo hrane, pa si le-ti lahko naberejo zelenjavo na njihovem vrtu, kupijo lahko tudi domače mleko s kmetije Plank, poskrbeli pa so tudi, da lokalni dobavitelji pripeljejo lokalno hrano oz. izdelke (kruh, marmelade, meso in ostalo). Iz lokalnega območja tudi najemajo delovno silo takrat, ko jo potrebujejo (v času počitnic, praznikov). Na kmetiji imajo tudi več konjev, ki so namenjeni jahanju tako za začetnike kot tudi za bolj izurjene jahalce. Specializirani so za izvajanje hipoterapije oz. terapije s konji, ki je po mnenju strokovnjakov eden najboljših načinov za odpravljanje gibalnih motenj, nastalih zaradi možganske kapi, obolenj živčnega sistema, cerebralne paralize ali kakršnih-

koli nesreč ali prirojenih nepravilnosti in napak. Je del fizioterapevtske dejavnosti in jo predpiše zdravnik. Na kmetiji Plank od leta 2009 izvajajo hipoterapijo na posebej usposobljeni kobilici Mayi; pri izvajanju hipoterapije poleg izobražene hipoterapevke sodeluje še ena oseba, ki vodi kobilico.

Pot smo nadaljevali na Zgornjo Štajersko do kraja St. Oswald, kjer se nahaja kmetija Steiner, ki se ukvarja z oskrbo starejših oseb in oseb s posebnimi potrebami. Njihova kmetija je usmerjena v mlečno proizvodnjo, od leta 2002 pa imajo na kmetiji dom za starejše občane, predvsem ljudi s po-

Kmetija Steiner – objekt, v katerem so nastanjeni oskrbovanci, v ospredju visoka greda

deželja. Odločitev o realizaciji te ideje sta sprejela zakonca Johann in Petra Steiner po tem, ko je Petra, diplomirana medicinska sestra, ki je v službi negovala starejše, ugotovila, da bi lahko storitve opravljali kakovostnejše na njihovi kmetiji. Še bolj pa sta se navdušila, ko sta ugotovila, da obstajajo podobne dobre prakse v Veliki Britaniji in skandinavskih državah. Zakonca sta v izgradnjo objekta, kjer so nastanjeni njihovi oskrbovanci, investirala 700.000 evrov. Dve leti in pol pa je trajalo, da sta uredila vso dokumentacijo in pridobila vsa ustrezna dovoljenja ter zgradi-

la objekt, ki je v celoti prilagojen štirinajstim oskrbovancem. Za njih skrbi ekipa enajstih ljudi – medicinskega in negovalnega osebja. Petra in Johann sta ugotovila, da na oskrbovance dobro vplivajo domače živali (manj boleznih, večja volja do življenja ...), zato sta se posebej usposabljala za terapije z živalmi. Zanimivo je tudi, da za oskrbovance ne kuhajo sami, ampak hrano dobijo iz lokalne gostilne, ker se raje kot s kuhanjem ukvarjajo z dobrim počutjem svojih varovancev. Na kmetiji so zelo odprti za obiske zunanjih gostov in ponujajo tudi prostor za razne dogodke (praznovanja, sestanke ...). Tudi

to je pozitivno za njihove oskrbovance, ker se vseskozi nekaj dogaja, na kmetijo pa prihajajo tudi otroci, ki z dobro voljo in radoživostjo polepšajo bivanje v domu. Na koncu ni odveč zapisati, da so od začetka dejavnosti polno zasedeni in imajo seveda tudi čakalni seznam tistih, ki bi želeli priti živeti na kmetijo, saj so njihove kapacitete premajhne glede na povpraševanje.

Sledil je ogled regijskega biomasnega centra Waldverband Steiermark Verein, ki je bil vodilni partner EU pilotnega projekta SOBIO. V tem projektu so sodelovali tudi partnerji iz Slovenije, med temi

tudi Kmetijsko gozdarski zavod Maribor. Cilj tega projekta je bila vključitev dolgotrajno brezposelnih in drugih težje zaposljivih ljudi iz lokalnega okolja v praktično usposabljanje na področju lesne biomase in nege gozda. Usposabljanje brezposelnih je trajalo od 6 do 8 mesecev; pridobili so izkušnje pri delu, hkrati pa tudi samozavest in motivacijo za delo. Delali so v skupinah pod vodstvom izkušenih ljudi, ki delajo v gozdarstvu. Po končanem usposabljanju je polovica tako usposobljenih oseb takoj našla zaposlitev pri drugih delodajalcih s področja biomase oz. gozdarstva, verjetno pa bodo lažje do dela prišli tudi ostali. Projekt ocenjujejo kot zelo uspešen, zato sedaj že razmišljajo o podobnem projektu, in sicer zaposlovanju invalidnih oseb na kmetijah.

Zadnji postanek pa smo imeli v restavraciji Lorenz atempo, ki je prav tako primer dobre prakse socialnega podjetja. Podjetje se ukvarja z gostinsko dejavnostjo. V delo vključujejo mlade brezposelne osebe brez izobrazbe oz. s posebnimi potrebami in jih seznanjajo z delom v kuhinji, strežbi, čiščenju in na zelenjavnem vrtu. V dveh oz. treh letih usposabljanja dobijo mladi toliko prakse in izkušenj, da so zaposljivi tudi pri drugih delodajalcih. V večini pri kuhi uporabljajo sveža živila, ki jih dobijo s kmetij v regiji. Pa še en pomemben vidik delovanja tega podjetja je – njihovo poslovanje je prilagojeno gostom s posebnimi potrebami: invalidnim osebam (dostopnost z invalidskimi vozički), slepim in slabovidnim osebam (gostje lahko jedilni list preberejo preko pametnega telefona s pomočjo QR kode, natakarji pa tudi razločno in počasi predstavijo jedilnik) ter gluhih in naglušnih (posebej do-

bro osvetljene table in različna izgovarjava osebja). Ker kuhajo sami in sproti, lahko prilagodijo jedilnik tudi gostom z različnimi alergijami.

CILJ SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA: REŠITEV LOKALNIH TEŽAV

V vseh primerih so imeli jasno zastavljene cilje, kaj želijo s svojim delovanjem doseči. Zelo jasno so imeli določeno, kdo so njihove stranke in so se zato ciljno usmerili na ponudbo le-tem. Njihovi cilji so bili daleč od tega, da v kratkem času močno povečajo velikost svoje denarnice, temveč da rešijo nek problem ali več problemov, ki zadevajo neko širšo skupnost in so bili močno vključeni v lokalno okolje. Udeleženci ekskurzije smo ponovno videli, kako pomembno je znanje, dodatno izobraževanje in usposabljanje. Ne glede na to, kje smo bili, smo ugotovili, da so se za opravljanje dejavnosti dodatno izobrazili. Na prvih dveh kmetijah so pridobili specializirano znanje o terapijah z živalmi, v proces usposabljanja pa so vključili tudi živali, da so jih prilagodili za delo z ljudmi s posebnimi potrebami. Biomasi center in restavracija pa sta primera dobre prakse vključevanja oseb brez možnosti zaposlitve v delovni proces, kar jim omogoča nadaljnjo karierno pot pri drugih delodajalcih.

JE SOCIALNO PODJETNIŠTVO PRAVA REŠITEV?

Vse zgoraj opisane dejavnosti lahko brez kakršnihkoli težav opravljate brez ustanovitve socialnega podjetja, bodisi kot dopolnilno dejavnost ali klasično podjetje. Tisti, ki radi s svoje delo obdržite zase (s čimer ni nič narobe), se verje-

V biomasi centru dela več dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih ljudi.

tno ne boste odločili za socialno podjetništvo. Ko berete o zgoraj opisanih praksah na avstrijskih kmetijah, verjetno pomislite na to, da ni nič posebnega. Morda ugotovite celo, da nekaj podobnega že počnete, pa sploh ne veste, da bi lahko imeli socialno podjetje. Pa tudi zakaj bi ga imeli, če zadeva že sedaj dobro deluje.

Verjetno bi dobili tudi več različnih odgovorov s strani obstoječih socialnih podjetnikov v Sloveniji, ki pogumno stopajo po socialno podjetniški poti, zakaj so se odločili za socialno podjetništvo. Nekateri pravijo, da so takoj vedeli, da je to tisto, kar želijo, in sicer povezovanje, sodelovanje, reševanje družbenih problemov, da želijo v to pritegniti tudi druge ljudi, pokazati svetu, da obstajajo različni načini opravljanja dejavnosti. So pa podjetja in ljudje, ki prav tako delujejo v skladu z načeli socialnega podjetništva, pa tega statusa niso pridobili, ker za to ne vidijo nobene potrebe. **Pomembno je, da veste, da socialno podjetništvo je in bo v vedno večji meri tudi del naše družbe in našega življenja. Bodisi smo ali bomo socialni podjetniki, njihovi sode-**

lavci, stranke ali kupci njihovih proizvodov.

Ko se torej odločate o svoji dejavnosti, preučite možnost, ali lahko poslujete kot socialno podjetje. Morda se boste lažje odločili tudi zaradi podpor, ki bodo v prihodnje (sedaj teh posebnih podpor ni veliko) na voljo socialnim podjetnikom. **Vendar pozor – brez dobre ideje, pravih poslovnih odločitev, veliko truda, kančka sreče tudi podpore ne pomagajo na dolgi rok.** O podporah, ki bodo zagotovljene v okviru izvajanja politike razvoja socialnega podjetništva, malo več v eni od naslednjih števil, ko

bodo dokumenti sprejeti, kajti zadeve sedaj še niso dokončno dorečene. Za dodatne informacije, svetovanje ali pomoč na vaši socialno podjetniški poti se oglasite pri sodelavcih, ki na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije in kmetijsko-gozdarskih zavodih pokrivate to področje (več na spletni strani www.kgzs.si/gv/razvoj-podezelja/socialno-podjetnistvo.aspx.) Več informacij pa lahko najdete v knjižici »Socialno podjetništvo kot priložnost za razvoj kmetijstva in podeželja«, ki je v lanskem letu nastala v okviru projekta Kmetijstvo je zakon.

»DARJA PIPAN

Ste vedeli, da lahko kumare sejemo vsak mesec? Tako jih imamo do novembra. Že sedaj mislite na zimo, kam boste posejali solato ali s čim pokrili peteršilj.

NOVO!!!

Uporaba: poleti kot opora za kumare, pozimi kot topla greda.

Za naročilo ali info pokličite **031 675 639**, dostava po pošti na dom. **Cena opore 48,80€.**

PROFILPAST

Profilplast d.o.o., Zavrh nad Dobrno 10,
3204 Dobrna
www.profilplast.si, tel.03 781 80 33

